

Likvidasjoner under okkupasjonen — refleksjoner etter Andenæs' foredrag.

Mange av dem som under krigen arbeidet illegalt, var ikke knyttet til den organiserte hjemmefront, men var medlemmer av større eller mindre selvstendig arbeidende illegale grupper.

Så lenge disse gruppene handlet i samsvar med regjeringens og H.S.'s direktiver for kampen mot fienden, må en kunne si at de utførte et verdifullt illegalt arbeid på linje med den organiserte hjemmefronts innsats.

I det øyeblikk disse gruppene satte seg ut over de retningslinjene som våre høyeste lovlige myndigheter hadde utarbeidet for den illegale kampen, lar ikke denne karakteristikken seg opprettholde. Selv om de illegale handlingene var ment å skade fienden, kunne likevel handlingene i sine virkninger bli et slag mot den norske front. Det var bare vår høyeste illegale ledelse — underordnet den allierte kampløst — som hadde den oversikt som måtte til for å kunne avgjøre om et sabotasjeprojekt var forsvarlig sett i forhold til norske og allierte interesser.

Det som her er anført, gjelder også likvidasjonene. En ting var å foreta en presserende likvidasjon uten å innhente ledelsens samtykke, noe annet å foreta likvidasjoner i strid med ledelsens direktiver.

I sitt foredrag i Juristforeningen kom ikke professor Andenæs inn på spørsmålet om det under krigen virkelig ble foretatt slike «illojale» likvidasjoner. Såvidt en kunne forstå professor Andenæs, var imidlertid hans oppfatning at selv om slike likvidasjoner (og sabotasjehandlingene) var skjedd i strid med ledelsens direktiver, så ville det være meningsløst i dag å ta rettslige skritt mot dem som på denne måte hadde satt seg ut over gitt ordre.

I dette er det vanskelig reservasjonsløst å være enig med professor Andenæs. Selv om motivene til dem som gikk sine egne veier i den illegale kampen var aldri så patriotiske, kan ikke dette være avgjørende for den rettslige og samfunnsmessige bedømmelse av deres forhold.

I en krig er det av største betydning at betingelsesløs disiplin hersker blant offiserer og menige. Men hva som gjelder for den regulære krigføring, må også i den totale krig gjelde for den illegale kampen mot en okkupant. Heller ikke der kan en tåle at enkelte grupper fører en kamp som ikke faller sammen med ledelsens planer. Obstruksjon må bedømmes på samme måte som mytteri og insubordinasjon i regulære kampavdelinger.

Hvilket prinsipielt synspunkt en enn legger på de tilfelle av illojalitet og ulydighet overfor ledelsens direktiver som forekom fra selvstendig arbeidende illegale grupper, er det av flere grunner klart at det i dag ikke er praktisk å straffe dem som var ansvarlig for insubordinasjonen. (Det er mulig at det bare var dette professor Andenæs mente å gi uttrykk for.)

Om en imidlertid i dag unnlater å innlede straffeforfølgning mot dem som i krigens tid satte sitt eget skjønn over den lovlige kampløst, er det derfor ingen grunn til å unnlate å påpeke det klanderverdige i forholdet og presisere at liknende tilfelle av ulydighet bør bli å straffe strengt i framtiden.

Dersom vår straffelovgivning i sin nåværende form er utilstrekkelig til å ramme slike overtredelser, kan det være grunn til å supplere loven på dette punkt med henblikk på forekommende tilfelle av insubordinasjon i en framtidig illegal kamp.

DEN MATERIELLE JUS

Den 18/12 f. å. ble på Universitetet i Oslo, nærmere bestemt 12-mannsalen, en mus drept med Arnholms panterett.

DEN TØRRE JUS

Arnholms Familierett s. 217:

«Som et alminnelig særmerke hos de rent familierettslige avtaler nevner Borum at de egentlig er overflødig».

A. B. +
(= medred.
Anders Bratholm),

113478

Städ. Jür. 1/1948. Red. bl.a.
* Anders Bratholm 1/R 24.7 9/11 17